

HYPERICUM 19, augustus 2020

FWT-FLORON

Excursieverslagen FWT-FLORON Twente 2019¹

Smoddebos, 4 april 2019
(W. Boersma)

Deelnemers:

Wytze Boersma (coördinatie), Ruud Kuipers, Harvey Pearson, Andries van Rensen, Harry Scheper, Rutger Scholtens, Jo Schunselaar, Pieter Stolwijk, Ben van Veenen, René de Wilde, Rudi Zielman.

Foto 1 **Boszegge** (Harry Scheper)

De eerste excursie van 2019 van Floristische Werkgroep Twente en FLORON-district 7 ging naar het Smoddebos bij Losser. Hierbij werd het kilometer hok 264 -477 onderzocht. In dit kilometerhok ligt het grootste deel van het Smoddebos, een natuureservaat.

Het Smoddebos, vroeger Smuddebosch genoemd is één van de bijzondere van Twente die gespaard is gebleven tijdens de ontginningswoede. Een deel van het bos bestaat uit Eiken-Haagbeukenbos, een bostype dat hoofdzakelijk in Zuid-Limburg voorkomt. Het zijn bossen die op zware, slecht doorlatende ondergrond van leem, kleefaarde of klei met een sterk

---

¹ Namen volgens Heukels' Flora editie 23

schommelende vochttoestand voorkomen. In de zomer droog en 's winters nat. Opvallend is de rijke voorjaarsvegetatie en in het voorjaar de groen gekleurde bosbodem door het massaal voorkomen van Bosanemoon (*Anemone nemorosa*) en Speenkruid (*Ficaria verna* subsp. *verna*).

Vele botanici hebben het Smoddebos in het verleden bezocht. De eerste waarnemer was M.J. Blijdenstein die in 1904, 238 soorten heeft gevonden. In 1944 heeft Victor Westhoff het Smoddebos bezocht. Tijdens de bezetting ('40-'45) was hij in Twente ondergedoken en heeft toen vele waarnemingen gedaan. Eddy Weeda 1975 - 1995 en vanuit de provincie Overijssel Piet Bremer en Marcel Horsthuis hebben het gebied bekeken. Verschillende leden van de FWT hebben vele malen het Smoddebos individueel of in groepsverband bezocht.

De excursie begon vanaf de parkeerplaats van de steenfabriek. Het grasland bij de parkeerplaats werd uitgebreid onderzocht. Hierna de berm van de Smuddeweg. Daar vonden we Stijf havikskruid (*Hieracium laevigatum*), twee polletjes Gulden boterbloem (*Ranunculus auricomus*) en Kantig hertshooi (*Hypericum maculatum* subsp. *obtusiusculum*). Hierna bij de kruising rechtdoor, door een bosje waar we de berm en de slootkanten hebben onderzocht. Naast Bosanemoon en Schaafstro (*Equisetum hyemale*) vonden we Muskuskruid (*Adoxa moschatellina*). Vervolgens door het weiland naar het Smoddebos, waar we onmiddellijk op Boszegge (*Carex sylvatica*) stuitten.

Op het bospad vonden we de eerste Slanke sleutelbloem (*Primula elatior*), Groot heksenkruid (*Circaea lutetiana*), Ruige veldbies (*Luzula pilosa*), beide bosviooltjes: Bleeksporig (*Viola riviniana*) en Donkersporig (*V. reichenbachiana*) en Bloedzuring (*Rumex sanguineus*). Deze laatste wordt niet zo gauw herkend. Het is een soort van de bossen die lijkt op Ridderzuring (*R. obtusifolius*); het blad is wat minder breed en heeft een groene middennerf.

Foto 2 Bloedzuring (Harry Scheper)

Hierna naar het Eiken-Haagbeukenbos. De Bosanemonen en Speenkruid waren uitgebloeid. In de greppels vonden we op diverse plekken Gulden boterbloem met Slanke sleutelbloem. Op het bospad vonden we ook Boswederik (*Lysimachia nemorum*) en Heelkruid (*Sanicula europaea*).

Foto 3 Heelkruid (Harry Scheper)

Na dit moois hebben we wat gegeten en zijn we via een kleine omweg teruggegaan naar de parkeerplaats.

Door de 11 deelnemers aan de excursie werden in totaal 163 soorten genoteerd. Al met al een mooie eerste voorjaarsexcursie onder ideale omstandigheden.

Tot slot bedank ik Ruud voor bemiddeling voor toegang tot de parkeerplaats en overleg met boer voor het betreden van zijn weiland.

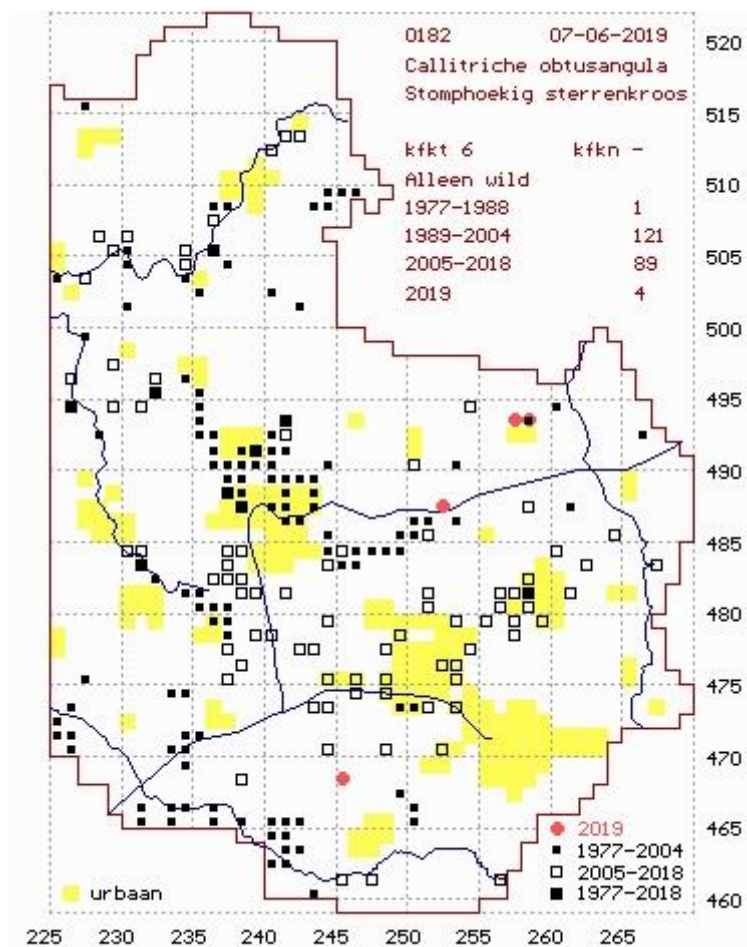
Naar verluidt is het Smoddebos overgegaan van Landschap Overijssel naar Natuurmonumenten. Het is een bosreservaat waar geen onderhoud gepleegd wordt. Als een boom omvalt blijft hij liggen. Dit was ook duidelijk te zien aan het groot aantal omgevallen bomen.

Oud Ootmarsum, 25 mei 2019

(P.F. Stolwijk)

Deelnemers: Wytze Boersma, Jos Bruns, Ruud Kuipers, Jan Meutstege, Harvey Pearson, Andries van Rensen, Rutger Scholtens, Jo Schunselaar, Pieter Stolwijk, René de Wilde, Otto Zijlstra (coördinatie).

De tweede excursie van het seizoen 2019 ging naar Oud Ootmarsum, kilometerhok 258-493. Dit hok was uitgekozen omdat er slechts 3 waarnemingen sinds 2005 bij de werkgroep van bekend waren. Uit de periode 1977-2004 kenden we er 232 waarnemingen, voornamelijk door Corry Abbink-Meijerink gedaan. Ook de NDFF (Nationale Database Flora en Fauna) geeft aan dat er na 2000 nauwelijks gegevens zijn verzameld.

Van het makkelijk te vinden verzamelpunt op de Kuiperberg moesten we ruim 2 kilometer lopen om in het beoogde km-hok te komen, maar dat gaf gelegenheid om te hooi en te gras nog wat waarnemingen buiten het hok te doen.

Het doel bleek een tamelijk gevarieerd hok te zijn, met een mooie **kwelbeek**, wat **bos**, een **moerasje**, een aardige **berm** met helaas veel inzaai, een **graanakker**, een **ruigte** en een **retentiepoel**.

Aan en in de **kwelbeek** zagen we *Berula erecta* (Kleine waterrepe), *Cardamine amara* (Bittere veldkers), *Carex remota* (IJle zegge), *Callitriche obtusangula* (Stomphoekig sterrenkroos), pas sinds 1986 uit Twente bekend, maar inmiddels algemeen.

Verder *Nasturtium microphyllum* (Slanke waterkers), *Veronica beccabunga* (Beekpunge). Aan het schouwpad stond *Festuca pratensis* (Beemdlangbloem), een steeds minder vaak aangetroffen Beemdgras.

Foto 4 **Meikever** (Pieter Stolwijk)

Het **bos** leverde, naast Grote muur (*Stellaria holostea*), nog *Rubus macrophyllus* met zijn bolle deelbladen op. Ook vlogen er een aantal Meikevers (*Melolontha melolontha*) rond.

Het **moerasje** herbergde een paar verrassingen: Welriekende agrimonie (*Agrimonia procera*), Gevlekte orchis/Bosorchis (*Dactylorhiza maculata*), Adderwortel (*Persicaria bistorta*) en de zeggesoorten Scherpe zegge (*Carex acuta*), Zwarte zegge (*Carex nigra*), Blaaszegge (*Carex vesicaria*) en de bastaard Scherpe x Zwarte zegge (*C. x elytroides*). Elders zagen we nog Tweerijige zegge (*Carex disticha*), Hazenzegge (*Carex ovalis*) en Ruige zegge (*Carex hirta*).

De **berm** bracht behalve veel algemene soorten ook nog Hartgespan (*Leonurus cardiaca*), waarvan de indigeniteit moeilijk is te bepalen. Hier ook Slipbladige ooievaarsbek (*Geranium dissectum*), in Twente minder algemeen en Tormentil (*Potentilla erecta*).

Het genus Vetmuur (*Sagina*) was vertegenwoordigd met de alom aanwezige Liggende vetmuur (*Sagina procumbens*), maar ook met Donkere vetmuur (*Sagina apetala*) en Uitstaande vetmuur (*Sagina micropetala*).

In een bermsloot Holpijp (*Equisetum fluviatile*), met op de kant Bastaardpaardensaart (*Equisetum x litorale*), de kruising met Heermoes (*Equisetum arvense*).

Foto 5 Foto 5 **Gewone rolklaver** 'Sativus' (Pieter Stolwijk)

Helaas was er van alles ingezaaid, zoals Zeepkruid (*Saponaria officinalis*), Phacelia (*Phacelia tanacetifolia*), Moederkruid (*Tanacetum parthenium*), Bolderik (*Agrostemma githago*), Kleine pimpernel (*Sanguisorba minor*), Gewone rolklaver 'Sativus' (*Lotus corniculatus* 'Sativus') (een op Moerasrolklaver gelijkende cultivar van Gewone rolklaver, Bieslook (*Allium schoenoprasum*) en een cultivar van Gewon margriet (*Leucanthemum vulgare*).

De **graanakker** was duidelijk als akkerreservaat ingericht; hoe spontaan de daar aangetroffen soorten zijn, is moeilijk te bepalen.

We noteerden er Ruige klapproos (*Papaver argemone*), Kleiboemige amsinckia (*Amsinckia micrantha*), Duist (*Alopecurus myosuroides*), Valse kamille (*Anthemis arvensis*), Korenbloem (*Centaurea cyanus*) en Bont wikke (*Vicia villosa*).

In de **ruigte** groeide Kruldistel (*Carduus crispus*) en tal van polletjes Slofhak (*Anthoxanthum aristatum*).

In de **retentiepoel** troffen we Ondergedoken hoornblad (*Ceratophyllum demersum*). Aan de over stond Bosbies (*Scirpus sylvaticus*).

Foto 6 **Ruige klaproos** (foto Wytze Boersma)

Foto 7 **Slofhak** (Pieter Stolwijk)

Met een zeer tevreden gevoel vanwege de mooie vondsten en de prima score van 253 soorten aanvaardden we de terugweg; daarbij werden we onthaald op het uitzinnig getoeter van vele tientallen vrachtwagens. Het eerbetoon betrof echter niet ons, maar had te maken met een gezellig uitje voor gehandicapten. Ik hoop dat zij net zo'n fijne dag hebben gehad als wij.

Koerdam, 13 juli 2019

(A. van Renssen)

10 deelnemers: Wytze Boersma, Theo de Kogel (namens de provincie Overijssel betrokken geweest bij de ontwikkeling van het Deldenerbroek), Ruud Kuiper, Harvey Pierson, Andries van Renssen (coördinatie), Marti Rijken, Harry Scheper, Jo Schunselaar, Ben van Veenen, Otto Zijlstra.

Aanvankelijk was ons oog gevallen op kilometerhok 238-475 (Zomerweg) nabij Deldenerbroek, maar na enig overleg begaven we ons naar 238-477 (Koerdam), 2 kilometer naar het noorden, omdat dat, dankzij de Regge, veelbelovender was. We gingen naar huis met 231 soorten.

Daaronder acht zeggesoorten met als meest opvallende Dwergzegge (*Carex oederi* subsp. *oederi*), Geelgroene zegge (*Carex oederi* subsp. *oedocarpa*), Blauwe zegge (*Carex panicea*), Scherpe zegge (*Carex acuta*), Oeverzegge (*Carex riparia*) en Blaaszegge (*Carex vesicaria*). In een zijarm van de Regge zagen we een andere *Cyperaceae*: Mattenbies (*Schoenoplectus lacustris*), want zonder puntjes op het buitenste bloemblad. Eerder hadden we de naamgever van de familie Bruin cypergras (*Cyperus fuscus*) langs de Regge gevonden. Andere *Cyperaceae*: Borstelbies (*Isolepis setacea*), als altijd tamelijk schaars, Bosbies (*Scirpus sylvaticus*), Gewone waterbies (*Eleocharis palustris*) en Naaldwaterbies (*Eleocharis acicularis*).

Van de natte soorten verdienen verder vermelding: Rode waterereprijs (*Veronica catenata*), Kleine lisdodde (*Typha angustifolia*), Slanke waterweegbree (*Alisma lanceolatum*), Pijlkruid (*Sagittaria sagittifolia*), Egelboterbloem (*Ranunculus flammula*), Moeraszuring (*Rumex palustris*), Watertorkruid (*Oenanthe aquatica*), Holpijp (*Equisetum fluviatile*), Lidrus (*Equisetum palustre*), Gewone waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*), Echte koekoeksbloem (*Silene flos-cuculi*), beide laatste nogal schaars aanwezig. Gelukkig ontbrak Grote waternavel (*Hydrocotyle ranunculoides*)!

De toppers van de dag waren Waterpunge (*Samolus valerandi*), ook langs de Regge, en Valse kamille (*Anthemis arvensis*), op een grazig veldje evenwijdig daaraan, en elders Bosdroogbloem (*Gnaphalium sylvaticum*).

Verder vermeldenswaard: Zwarte toorts (*Verbascum nigrum*), Liggend en Gevleugeld hertshooi (*Hypericum humifusum* en *Hypericum tetrapterum*) en Basterdamarant (*Amaranthus hybridus* subsp. *hybridus*), die in een strook ingezaaid bloemenmengsel stond.

Hambroekermaten, 14 september 2019

(A. van Renssen & P.F. Stolwijk)

Deelnemers: Harvey Pearson, Andries van Renssen (coördinatie), Harm Scheper, Pieter Stolwijk, René de Wilde.

De laatste excursie van het seizoen 2019 ging naar de Hambroekermaten bij Tubbergen, kilometerhok 251-493.

Historie

Corry Abbink-Meijerink heeft dit hok in 1995 grondig doorzocht en vond 257 soorten. Andere bronnen, o.a. de provinciale inventarisatie, brengen het totaal aantal soorten in de periode 1989-2004 op 309. Sindsdien zijn er door de FWT slechts 52 soorten genoteerd. Ook de NDFF (Nationale Database Flora en Fauna) geeft aan dat er na 2004 nauwelijks gegevens zijn verzameld; niet meer dan 65.

Op de topografische kaart van dit hok vallen de poelen en de beekjes op in het zuidwestelijke deel van het hok. Daar zouden dus wel de meest interessante soorten gevonden kunnen worden!

En hoewel we niet over nauwkeurige coördinaten van de vondsten van Corry beschikken, geeft haar lijst een aardig aantal soorten van vochtig of natte plekken.²

Van de zeggen (*Carex*) noteerde ze Scherpe zegge (*Carex acuta*), Elzenzegge (*Carex elongata*), Zwarte zegge (*Carex nigra*), Hazenzegge (*Carex ovalis*), Hoge cyperzegge (*Carex pseudocyperus*), IJle zegge (*Carex remota*) en Blaaszegge (*Carex vesicaria*).

Andere soorten die mogelijk in dit biotoop groeiden zijn: Dotterbloem (*Caltha palustris* subsp. *palustris*), Getand en Stomp vlotgras (*Glyceria declinata* en *Glyceria notata*), Waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*), Veldrus (*Juncus acutiflorus*), Waterpostelein (*Lythrum portula*), Melkeppe (*Peucedanum palustre*), Blauw glidkruid (*Scutellaria galericulata*).

Waarschijnlijk aan de beek groeiende soorten: Kleine watereppe (*Berula erecta*), Bittere veldkers (*Cardamine amara*), Waterviolier (*Hottonia palustris*), Klimopwaterranonkel (*Ranunculus hederaceus*), Moerasandoorn (*Stachys palustris*) en Beekpunge (*Veronica beccabunga*).

Huidige situatie

We hebben de zuidelijke helft van het km-hok geïnventariseerd.

ruderaal

Grote windhalm (*Apera spica-venti*), Zwarte mosterd (*Brassica nigra*), Stippelganzenvoet (*Chenopodium ficifolium*), Kleine varkenskers (*Coronopus didymus*), Geelrode naalbaar (*Setaria pumila*)

bos

Kruipend zenegroen (*Ajuga reptans*), Stijve zegge (*Carex elata*), Elzenzegge (*Carex elongata*), Hoge cyperzegge (*Carex pseudocyperus*), IJle zegge (*Carex remota*), Boszwenkgras (*Festuca gigantea*), Groot springzaad (*Impatiens noli-tangere*), Witte klaverzuring (*Oxalis acetosella*),

---

² Onderstreept de soorten die wij terugvonden.

Gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), Blauw glidkruid (*Scutellaria galericulata*), Bosandoorn (*Stachys sylvatica*), Grote muur (*Stellaria holostea*).

Hambroekermaten

Zwarte zegge (*Carex nigra*), Blauwe zegge (*Carex panicea*), Pilzegge (*Carex pilulifera*), Gewone waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*), Veldrus (*Juncus acutiflorus*), Waterpostelein (*Lythrum portula*), Melkeppe (*Peucedanum palustre*), Bosbies (*Scirpus sylvaticus*), Schildereprijs (*Veronica scutellata*).

Tot slot

Toen we om ongeveer half vier terug naar het verzamelpunt gingen, zagen we in hok 250-493 (net buiten ons hok dus) een drietal in Twente niet alledaagse soorten: Middelste duivenkervel (*Fumaria muralis*), Bleekgele hennepnetel (*Galeopsis segetum*) en Akkerandoorn (*Stachys arvensis*).

Met een drankje op het terras van restaurant Droste besloten we een succesvolle excursie en een mooi floristisch jaar.
